

Příloha k protokolu o SZZ č.

Vysoká škola: JU v Č. Budějovicích

Pedagogická fakulta

Pracoviště: katedra společenských věd

Datum odevzdání posudku: 18.5.2021

Jméno a příjmení studenta: Bc. Pavel Stejskal

Obor: Zn-OVan

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

Oponent diplomové práce: Mgr. Marek Šebeš, Ph.D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

(posudek vedoucího práce)

Název práce: Téma rasismus a rasová tolerance ve výuce Výchovy k občanství a Základů společenských věd

Kritéria hodnocení práce (označte vždy právě jednu z možných známek: A – výborně, B – velmi dobře, C – dobře, N – nevyhověl):

1. Struktura práce, její téma a cíle

(úplnost, logická posloupnost a vyváženost kapitol, rozsah práce, relevance tématu a cílů práce z hlediska přínosu pro určitý vědní obor, pedagogickou praxi apod.)

A	B	C	N
---	---	---	---

Práce Pavla Stejskala se věnuje závažnému tématu, které často rezonuje ve veřejných debatách (viz nedávné vzrušené diskuse po konfliktu fotbalisty pražské Slavii a skotského Glasgow) a které má své důležité místo v procesu vzdělávání. Členění práce do čtyř hlavních celků – definice klíčových pojmů, faktory ovlivňující vznik rasových předsudků, rasová tolerance a české školství, návrhy aktivit podporující výchovu k rasové toleranci – je logické a odůvodnitelné, byť kapitola č. 4 (Výchova k rasové toleranci dětí) působí poněkud zmatečně. Domnívám se, že logičtější by bylo nejprve čtenáře seznámit s tím, jak u dětí vznikají postoje a předsudky, a teprve posléze se věnovat multikulturní výchově. V podkapitole 4.2. Postoje dětí a jejich ovlivňování pak její úvod („tato část práce se bude věnovat návrhu aktivit, které lze použít přímo ve výuce, a které učitelé pomohou ovlivňovat postoje žáků...“) nekoresponduje s obsahem podkapitoly, v němž nalezneme spíše obecné strategie, jichž by se pedagog v rámci multikulturní výchovy měl držet, nikoli však návrhy aktivit.

2. Práce s literaturou a dalšími informačními zdroji

(výběr, správná citace, použití, dodržování bibliografických norem, napojení na existující datový a literární kontext, využití literárních rešerší pro volbu tématu práce a formulaci výzkumného problému, práce s cizojazyčnou literaturou)

A	B	C	N
---	---	---	---

Text vychází jak z odborných prací z oblasti antropologie, psychologie a sociologie, tak z děl věnovaných multikulturní výchově. Množství použitých děl lze považovat s výhradami (viz níže) za dostačující, jejich užití v textu je však velmi problematické. Na několika místech práce (s. 27, s. 31, s. 32, s. 33–34, 34–35, 37–38) jsou rozsáhlé pasáže textu doslovnými nepřiznanými citacemi z použitých zdrojů, celkově se jedná o několik stran předložené práce! Str. 39–41 jsou pak tvořeny rozsáhlými pasážemi opět nepřiznaně citovanými z RVP (na rozdíl od předchozích případů to nevidím jako tak zásadní problém, navíc zde si čtenář tuto skutečnost – nepřiznanou citaci – pravděpodobně uvědomí). Domnívám se, že pokud autor pojednává o tématu rasové tolerance v českých školách, bylo by vhodné nevycházet pouze z Rámcového vzdělávacího programu, ale taktéž z Doporučených očekávaných výstupů, které jsou vypracované k jednotlivým průřezovým tématům včetně multikulturní výchovy. Není jasné, proč na řadě míst práce autor používá dvojí typ odkazování na zdroj (zároveň v textu i v poznámce pod čarou). Seznam použitých děl má nejednotnou podobu, některé časopisecké články mají uvedené potřebné bibliografické údaje (ročník, číslo), jiné nikoli. Práce „Rasa versus etnická skupina“ (Hlaváčová) podle všeho není knihou, jak ze seznamu vyplývá, ale rovněž příspěvkem v odborném časopise.

3. Metodologická a metodická stránka práce

(stanovení cílů práce, vhodnost a kvalita dat a metod, popřípadě metodologické zdůvodnění výběru metod)

A	B	C	N
---	---	---	---

Cíle práce jsou stanoveny poměrně jasně v jejím úvodu. Vzhledem k pandemické situaci panující v průběhu r. 2020 a 2021 nemohl autor uskutečnit ověření připravených výukových aktivit přímo ve třídách. Zvolil proto jejich externí posouzení dvěma experty z oblasti pedagogiky a psychologie. Tento postup hodnotím kladně, jen na okraj dodávám, že pro čtenáře by jistě bylo přínosné, aby se v práci mohl seznámit s posudky či reflexi obou těchto expertů.

4. Odborná správnost – znalost problematiky

(prokázání znalosti řešené problematiky, prokázání specifických znalostí, schopnost aplikovat znalosti na konkrétní problém, správná práce s pojmy a koncepty, kontextuální správnost argumentace)

A	B	C	N
---	---	---	---

Na řadě míst své práce diplomant prokazuje, že se v dané problematice dobře orientuje, je schopen používat odborné termíny i správně argumentovat. Celkové hodnocení v této oblasti však znesnadňuje množství nepřiznaných citací odborné literatury (viz výše). Je škoda, že stejnou pozornost a pečlivost, jakou autor věnuje konceptu rasy, nevěnuje druhému z pojmů klíčových pro celou práci, tedy rasismu: pojednáno je o něm pouze na jedné textové straně, přičemž se tak nedostane na srovnání různých definic rasismu ani na představení různých konceptů, které jsou s tímto jevem spojeny (např. kulturní rasismus nebo institucionální rasismus). Přiznávám, že jako čtenář práce, jež se věnuje rasismu, bych toto očekával. V práci rovněž postrádám doložení tvrzení o multikulturní výchově, že „doposud se však neprokázalo, do jaké míry může být úspěšná“ (s. 25). Není úplně zřejmé, o jaké úspěšnosti multikulturní výchovy autor mluví (úspěšnost ve změně postojů studentů?), každopádně by bylo vhodné vyhledat výzkumy, které se měření „úspěšnosti“ multikulturní výchovy věnují, a seznámit čtenáře s jejich výsledky (pokud jde o změnu postojů studentů, lze vycházet např. z metastudie Ogo Okoye-Johnsona „Does Multicultural Education Improve Students' Racial Attitudes? Implications for Closing the Achievement Gap, která se snaží „efekt“ multikulturní výchovy přesně vyčíslit). V práci najdeme ještě několik drobnějších chyb. U popisu arbitrární diskriminace (s. 21-22) chybí jedna ze čtyř základních vlastností, toto lze však považovat spíše za přehlédnutí (či chybu ve formulaci) než za znalostní chybu. Autor by si také měl dát pozor na zaměňování názorů a postojů (s. 28). Co se týče praktické části práce, ocenit lze rozmanitost a nápaditost výukových aktivit, které zde autor představuje. Aktivity nechávají velký prostor samotným žákům, učitel je při nich především v roli průvodce, který zároveň dohlíží na to, aby se i při citlivých tématech cítili všichni žáci v prostředí třídy komfortně. Posouzení „funkčnosti“ jednotlivých aktivit je třeba vyhodnotit po jejich praktické realizaci, která autorovi poskytne nejlepší zpětnou vazbu. Snad jen poznámka k lekci zaměřené na argumentační fauly: bylo by dobré zde s žáky reflektovat, co to vůbec argumentační fauly jsou a na jakém principu fungují.

5. Závěry a naplnění cílů

(jsou formulovány jasné závěry, je zřejmé, jaké poznatky práce přinesla, jsou nové poznatky vztaženy k původnímu literárnímu kontextu, jsou výsledky práce nahlíženy kriticky – například jsou uvedena omezení pro jejich platnost?)

A	B	C	N
---	---	---	---

Domnívám se, že navzdory některým výtkám vzneseným v hodnocení dílčích aspektů práce se autorovi podařilo její hlavní cíle naplnit. Práce objasňuje řadu pojmů, které jsou s rasou a rasami spojeny a u nichž často dochází k nepřesnému či nesprávnému používání. Zároveň práce přichází s podnětnými výukovými aktivitami, jež lze využít v rámci multikulturní výchovy. Pozitivně hodnotím autorovu kritickou reflexi jednotlivých aktivit a celkově i možnost a mezi multikulturní výchovy samotné.

6. Úroveň jazykového a stylistického zpracování

(odborný jazyk, gramatická a pravopisná správnost, stylistická kvalita)

A	B	C	N
---	---	---	---

Práce je psána v odborném stylu, její čtivost nenarušují ani občasné gramatické a pravopisné chyby (snahy se zaměřili – s. 10, Neandrtálská DNA – s. 12, žádná objektivní rasové dělení neexistuje – s. 15) či překlepy (britský Sociolog – s. 22; na s. 31 nejde o děti ve věku 1-13 let, ale 11-13 let).

7. Formální a grafická úroveň práce

(obsahuje práce všechny náležitosti, jaká je její grafická úroveň)

A	B	C	N
---	---	---	---

Práce vykazuje některé drobné formální nedostatky:

- autor na mnoha místech práce dává nestandardně za jednu pasáž textu dvě poznámky pod čarou (např. ²⁹³⁰). Není k tomu přitom žádný důvod, pokud pasáž vychází z více zdrojů, uvedou se oba do jedné poznámky pod čarou;
- některé poznámky pod čarou jsou ukončeny tečkou, jiné nikoli;
- na s. 63 se v textu nachází nesouvisející slovo v červené barvě (pozůstatek po korekturách?).

Celkové zhodnocení práce, popřípadě otázky k obhajobě

Celkové hodnocení práce Pavla Strnada není snadné. Mezi její pozitiva patří některé části věnované odbornému výkladu a především návrhy aktivit do hodin. Z textu je patrná motivace autora, je zřejmé, že problematiku promýšlí a nespokojí se s jednoduchými odpověďmi. Negativní aspekty práce představují hlavně nedotaženosti některých částí textu a především pak nezvládnutí práce se zdroji. Tu nelze brát na lehkou váhu. Nejenže má odborný text z dobrých důvodů jasná pravidla, která autor na některých místech nedodržel. Zároveň se diplomant vzhledem ke své budoucí kvalifikaci učitele ZSV může jednou ocitnout v pozici, kdy sám bude středoškolským studentům vysvětlovat základní pravidla citační etiky. O to více by měl na jejich dodržování lpět. Z těchto důvodů nemohu hodnotit práci lépe než známkou **dobře**.

Celkové hodnocení práce (výsledná známka není aritmetickým průměrem známek jednotlivých kritérií hodnocení práce):

A - výborně	B – velmi dobře	C - dobře	N - nevyhověl
-------------	-----------------	-----------	---------------

V Českých Budějovicích dne 18.5.2021

.....
Podpis vedoucího/oponenta diplomové práce